

Kütləvi informasiya vasitələrində interpretasiya koqnitiv təhlil vasitəsi kimi

Aytən Musa qızı Allahverdiyeva

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,

ADU-nun "İngilis dilinin leksikologiyası və üslubiyyat"

kafedrasının (FF) dosenti

E-mail: aytan@ymail.com

Rəyçilər: filol.ü.f.d., dos. A.M. Cəfərov,
filol.ü.f.d., prof. A.R. Hüseynov

Açar sözlər: diskurs, siyasi diskurs, siyasi dil, propozisiya, interpretasiya, koqnitiv, implikasiya

Ключевые слова: дискурс, политический дискурс, политический язык, пропозиция, интерпретация, когнитивный, импликатура

Key words: discourse, political discourse, political language, proposition, interpretation, cognitive, implicature

Erik Hirş ədəbi tənqiddə həsr olunmuş kitabının müqəddiməsində məşhur amerikalı tənqidçisi Nortop Frayın bir əsərindən aşağıdakı epigrafi sitat gətirir: "*Boem (A.A. - XIX əsr məşhurları sənətçisi, rəssam, naşir) barədə deyirlər ki, onun əsərləri müəllifin sözlərlə təsvir etdiyi, oxucunun isə mənə verdiyi piknikə bənzəyir. Bunun Boemə qarşı bir məzəmmət olmasına baxmayaraq, istənilən ədəbi əsərə münasibətdə tamamilə ədalətli rəydir*" (7, s. 1). Təəssüf doğuran hal olsa da, etiraf etmək gərəkdir ki, KİV-də kütləvi çıxışlar, xüsusilə də siyasi diskurs auditoriyanın şüurunu hiss edilmədən manipulyasiya etməlidir. Bu baxımdan, istehlakçının – interpretasiya edənin nəzərində siyasi diskursun təhlilinə struktur yanaşma mövqeyi seçməsi səciyyəvi haldır. Bunları nəzərə alsaq, siyasi diskursda interpretasiyanın rolunu və təsirini araşdırmaq zərurəti yaranır. Ancaq mövzuya keçməzdən əvvəl "diskurs" və "siyasi diskurs" anlayışlarının sərhədlərini fərqləndirməyi məqsədəuyğun hesab edirik.

"Diskurs" dedikdə mətn və interpretasiya edənin nəzərlərində mətnin təşəkkül tapması prosesi nəzərdə tutulur. Diskurs cümlələrdən, fraqmentlərdən ibarətdir və onun məzmunu həmişə olmasa da əksər hallarda "diskursun mövzusu" adlanan müəyyən dayaq konseptinin məcmusunu əhatə edir. Onu təşkil edən ayrı-ayrı cümlələrin – diskurs komponentlərinin məntiqi məzmunu propozisiya adlanır. Propozisiyalar məntiqi əlaqələri yaradır və bu əlaqələr xüsusi linqvistik vasitələrlə (məsələn, birləşdirici bağlayıcılar (*və, u, and*), ayırıcı bağlayıcılar (*ya/yaxud, или/ или же, or/or else* və s.) ifadə edilir. Interpretasiya edən diskursun dərkədimə prosesi zamanı şərh etmək üzrə olduğu növbəti cümlənin tərkibindəki yeni informasiyanı artıq əldə edilmiş aralıq, yaxud ilkin şərh vasitəsilə propozisiyaların ümumi mənasından əxz edir. Başqa sözlə, interpretasiya edən:

1) Mətnin daxilində müxtəlif əlaqələr – semantik (sinonim, yaxud antonim), referensial (real, yaxud mental aləmdə obyektlərinin adları və təsviri ilə bağlı) münasibətlər, anaforik, söyləmin mövzusu və onun haqqında deyilənləri əks etdirən funksional perspektiv qurur;

2) Yeni informasiyanı diskursun mövzusunə "yükləyir".

Beləliklə, dilin yaygın semantikasi siyasi diskursda özgələrinin düşüncəsinə məharətlə təsir etməyi mümkün edir: interpretatorun mövqeyindən ibarət olan yeni baxış tərzini ("mimikriya" da adlandırmaq olar) dəyişir və bununla bərabər sistem də dəyişir. E.Koseriunun da qeyd

etdiyi kimi “*siyasi yüklənmiş*” nitq cəmiyyətin eyni dildə ünsiyyət quran digər üzvləri ilə həmrəyliyinə işarə edir (5, s. 24). Hətta, bəzən belə də qeyd edilir ki, dil fikirlərlə fəaliyyət arasındakı əlaqələndirici həlqə olaraq hər zaman “*siyasi təzyiqlərin, iqtisadi və sosial diskriminasiyanın təsbit edilməsində mühüm faktor rolunu*” oynayır (8, s. 9).

“Siyasi diskurs” və “siyasi dil” anlayışlarını fərqləndirmək üçün, ilk növbədə, onların xassələrini fərqləndirmək lazımdır. Bundan öncə isə, siyasi dili adi dildən fərqləndirən xüsusiyyətləri ümumiləşdirək:

- siyasi leksika terminoloji sıxlığa malikdir, burada adi – “qeyri-siyasi” dil işarələrindən istifadə edilmir;

- özünəməxsus diskurs strukturu;
- müxtəlif nitq təsir vasitələrindən istifadə;
- diskursun səsli və ya yazılı formada reallaşması da özünəməxsus səciyyə daşıyır.

Siyasin “*Qu'est-ce que le Tiers Etat?*” əsərinin təsiri nəticəsində 1789-cu ildən “*siyasi dil*” terminindən dar mənada (“*imtiyazların ləğvinə hədəflənmiş siyasi diskurs*”) geniş istifadə olunmağa başladı (6, s. 10). Zənnimizcə, “*siyasi diskurs*” anlayışını səciyyələndirmək üçün ona 4 mövqedən yanaşmaq gərəkdir:

- politoloji mövqe – politoloji interpretasiya çərçivəsində siyasi xarakterli nəticələr əsaslandırılmalıdır;

- filoloji mövqe – istənilən digər mətnlərlə olduğu kimi: ancaq burada tədqiqatçı periferik baxışla fona – interpretatorun dünyasında hökm sürən siyasi və ideoloji konsepsiyalara nəzər salır;

- sosio-psixolinqvistik mövqe – danışanın gizli, yaxud aşkar, ancaq siyasi məqsədlərinə çatmasını təmin etmək üçün effektivliyin ölçülməsi zamanı;

- fərdi-hermenevtik mövqe - diskurs müəllifinin/interpretatorun şəxsi fikirlərinin müəyyən şəraitdə ifadəsi zamanı.

Buradan bəlli olur ki, siyasi diskursun tədqiqi müxtəlif elm sahələrinin kəsişməsindən keçir və müəyyən (siyasi) situasiyalarda gerçəkləşən diskursun forması, vəzifələri və məzmunu ilə bağlıdır (4, s. 46). Həmin elm sahələrindən biri olan politoloji filologiya “*hakimiyyət*”, “*təsir*”, “*avtoritet*” və s. kimi konseptlərlə bağlı olan diskursun xassələri arasındakı əlaqələri tədqiq edir.

Siyasətçilərdən fərqli olaraq, filoloqlar bu faktorları yalnız danışanın linqvistik davranışlarının və onların nitqlərinin interpretasiyası fonunda nəzərdən keçirir. Beləliklə, siyasi filologiya özü də iki şöbəyə ayrılır:

- 1) Siyasi ədəbiyyatşünaslıq siyasi diskursun makrostrukturlarını: süjetlərin, motivlərin, janrların və s. növbələşməsini, onların yaratdığı motivasiyanı araşdırır – bir sözlə, kompleks ədəbiyyatşünaslıq vasitələrinin yardımı ilə diskursu tədqiq edir;

- 2) Siyasi linqvistika mikro səviyyələri araşdırır və predmeti aşağıdakılardan ibarətdir:

- siyasi diskursun sintaktikası, semantikasını və pragmatikasını;
- siyasi diskursun “*səhnələşdirilməsi*” və interpretasiyası modellərinin, xüsusilə, siyasi kontekstlərdə işlədilərək, siyasi məna daşıyan konseptlərin adlandırılması.

Bu mətnlərin interpretasiyası filoloji tədqiqatın hər iki qolu üçün əsas vasitədir.

Müasir dövrdə adi danışmada “*interpretasiya*” sözünü tez-tez eşidirik və işlədirik. “*Bu, gerçəklik deyil, sadəcə interpretasiyadır*” dedikdə, bu söz özünün daralmış semantik çalarını qoruyub saxlamış olur. Interpretasiyaya sadəcə bir diskurs təhlili vasitəsi kimi deyil, eyni zamanda, filologiyanın obyektini kimi yanaşdıqda, ədəbiyyatşünaslıq, dil və dilçilik fəlsəfəsi üçün eyni dil – eyni tədqiqat materialı ilə qarşılaşırıq. Xatırladaq ki, mürəkkəb mətnlərin şərhinə

praktiki tələbat filologiyanın təşəkkülünə əsas səbəb oldu. Romantizm dövrü hermenevtikasında (təfsir (şərh) nəzəriyyəsi və metodikası) (2, s. 1) filologiya geniş çərçivədə klassik aləmin – bütövlükdə incəsənətin, elmin, ictimai və fərdi həyatın tədqiqatı kimi tərif edilirdi. Diqqət mərkəzində qədim yazıçıların əsərlərində və klassik xalqların şəxsi həyatında əks olunan keçmişin ruhu dururdu. Həyatın zahiri izharı “klassik həyatın” (A.A. – Qədim Yunanıstan və Romanın) məzmunu, təsəvvürlər və dil isə - forması hesab edilirdi. Bu təsəvvürlərdə iki tərəfi fərqləndirmək olar:

1) Filoloq mətnin subyektiv şərhini verir;

2) Şərh olunan mətn zaman baxımından interpretator üçün uzaqdadır və əlçatan deyil.

Dilşünaslıq müəyyən müddət subyektivliyi və qeyri-dil faktorlarını interpretasiya etməyə-rək yalnız dilin təsvirinə həsr edilmiş məsələləri diqqət mərkəzində saxlayırdı. Ancaq XX əsrin əvvəllərində ədəbiyyatşünaslıq ilə dilşünaslığın sərhədləri yenidən qarışdı. Faktların izahında obyektivlik faktorunu əsas tutaraq dil tarixçiləri interpretasiya zamanı “subyektivlik” faktorunu dərk etmə prosesini əngəlləyən maneə kimi tədricən qəbul etməməyə başladılar. XX əsrin sonlarında təşəkkül tapmış filoloji interpretasiya (interpretativ yanaşma) bu müddəaya əsaslanırdı: *Məna dil işarəsi şəklində mövcud olmayıb, interpretator tərəfindən şərh edilir.* Müvafiq olaraq, “interpretasiya” koqnitiv prosesi və eyni zamanda, nitq və qeyri-nitq fəaliyyətləri zamanı mənanın təşəkkülü prosesinin nəticəsini nəzərdə tutur. Koqnitiv fəaliyyət prosesinin təhlilində olduğu kimi, interpretasiyanın subyektivi, obyektivi, proseduru, məqsədləri, nəticələri, materialları və vasitələrindən bəhs etmək olar. Bununla belə interpretasiya:

- üçlü vəhdətə malikdir: eyni zamanda, prosesdən, nəticədən və quruluşdan (interpretasiya edilən obyektin prezumpsiyasından) ibarətdir. Nəticə ya zahirən – əsər, hekayə, tərcümə, reminissensiya (şərdə, musiqidə başqa əsərin izi) və s. şəklində, yaxud istisna halda daxilən – nöqtəyi-nəzər kimi qavranılır;

- nitq müəllifinin fəaliyyətinin məqsədyönlü səciyyəyə malik olmasından həmişə əmin olmayan interpretatorun lokal və qlobal məqsədləri arasındakı ziddiyyət üzərində qurulmuş məqsədyönlü koqnitiv prosesdir.

- yalnız obyekt nəticənin təqdim edilmiş mümkün forma və şəkilləri toplusunu öncədən təyin etdikdə, sistem çərçivəsində gerçəkləşə bilər, xüsusilə, müəllifin genezisi, sosial və şəxsi motivləri təzahür edir.

- uğurlu olduqda məna yarana bilər – bu, strategiyalardan istifadəyə səbəb olan bəzi məqsədlərdən irəli gələrək məna yaratmaq cəhdidir. Yalnız bu zaman dil ifadələri məqsəd qismində aktuallaşaraq, interpretatorun artıq formalaşmış daxili aləmini daha da təkmilləşdirir, məhdudlaşdırır, yaxud, hətta kökündən dəyişərək həm də nitqdə məna əxz edir. Nitqin mənası əvvəlki kontekstdəki sözlərin mənası ilə harmoniya təşkil edir. İfadənin mənası – interpretasiyanın mövcud situasiyası çərçivəsində aktuallaşmış nitqin mənasıdır. Prosesin kənar izləyicisi nəticələrə (məsələn, cavab addımlarına və hekayənin mətninə) bilavasitə şahid ola bilər, yaxud interpretatorun mühakimə yürüdərək nəticələrə gəldiyini və öz daxili aləmini qurduğunu ehtimal etməklə onları sadəcə təxmin edə bilər. Uğurlu interpretasiya yalnız zahirən qəbul edildikdə təqdir edilməlidir – o interpretator alqış qazanır ki, sadəcə dərk etmir, eyni zamanda, dərk etdiyini digərlərinə də ötürür.

- vasitələrindən istifadə zamanı mətni təşkil edən sözlər, sintaktik quruluşlar, fikirlər və s. dayaq nöqtələri rolunda çıxış edir. Bu vasitələr üç qismə bölünür:

1) Nitqin - cümlə və mətnlərin, eləcə də, onların tərkib hissələrinin xüsusiyyətləri;

2) Verilən dildə nitqin xüsusiyyətləri haqqında biliklər. Bu biliklər kontekst və situasiya, mətnin implikasiyası (konkret məqsədə nail olmaq üçün seçilmiş, tamlığı interpretasiyanın

növündən asılı olaraq və məsələnin həllində strategiyalar tərəfindən tənzimlənən məntiqi nəticə) haqqında lokal biliklər; konvensiyalar, ünsiyyət qaydaları, dil və ünsiyyətinin həddlərindən kənar faktlar haqqında global biliklər;

3) İnterpretasiya prosesini təşkil edən və interpretasiyanın məqsədlərini, vasitələrini birləşdirən strategiyalar. Onlar digər vasitələrdən – nitq vasitələrindən, biliklərdən, eyni zamanda, məlumatların idarə edilməsini həyata keçirən digər strategiyalardan istifadə edir. İnterpretasiya vasitələri də tətbiq zamanı dəyişikliyə uğraya bilər.

- prosesində hər bir addım öncədən düşünmə ilə əlaqədardır. Ehtimal edilən obyektlərin (haqqında öncədən düşünülen) və gözlənilənlərin əsaslandırılması bu prosesdə səciyyələndirilir. Bu kimi obyektlər konkret bir sözlərdən, sözdən və s. sonra gözlənilən mətdən və müəllifin daxili aləmindən ibarətdir.

- aspektləri interpretatoru səciyyələndirir, onun digər dil daşıyıcılarının sırasından seçilməsini şərtləndirir.

Siyasi diskursun interpretasiya aktında aşağıdakı aspektləri fərqləndirmək olar:

- şəxsiyyətlərarası akt: şərh nitq müəllifi tərəfindən, eyni zamanda, müxtəlif interpretatorlar arasında əlaqələr vasitəsilə həyata keçirilir;

- interpretasiyanın gedişatını tənzimləyən intensionallıq (niyyətlilik):

a) az və ya çox tanınan nitq müəllifinə aiddir;

b) interpretasiya zamanı implisit şəkildə və sonda qeyd edilən niyyətlərin nitq müəlliflərinin niyyətləri barəsindəki hipotezalar ilə nə dərəcədə uyğunluq təşkil etməsi subyektiv səciyyə daşıyır – bir qütbədə nitq müəllifinin bütün mümkün niyyətlərini qanunlar çərçivəsində asanlıqla qəbul edənlər, digərində isə yad insanların nitqini olduqca tənqidi və ehtiyatla qəbul edən insanlar durur. İnterpretatorun bilikləri əsasında yaratdığı ehtimallarının qəbulu empatiyanın yaranmasını şərtləndirir; yəni, interpretator baş verənləri kənarından izləyir və müəllifin niyyətlərini aksioma kimi qəbul edərək onun nitqlərində istənilən niyyəti “qanuniləşdirməyə” hazırdır.

- müxtəlif növlərinin qarşılıqlı təsiri anlama prosesinin – kənar insanların zahirən görməsinə ehtiyac olmayan, daxilən reallaşmış “uğurlu interpretasiya”nın yaranmasına səbəb olur. Anlama – interpretasiya aktının qiymətləndirilməsinin nəticəsidir. Dil aspektləri anlama prosesinin tam şəkildə yekunlaşmasını təmin etmir.

Bütün qeyd edilən xüsusiyyətlər siyasi diskursun kütləvi informasiya vasitələri tərəfindən həyata keçirilmiş interpretasiyasına aiddir. Əslində, bu növ interpretasiya implisit auditoriya (interpretasiya aktının əsas iştirakçıları – adresatlar). Bu məqamda qeyd etmək lazımdır ki, interpretator öz təhlillərində ancaq real deyil, eyni zamanda, virtual (hədəf) adresatları (implied author) seçir. Siyasi mətnlərin filoloji təhlili yalnız fərz edilən adresatlar haqqındakı hipotezlərə əsaslanır və onların əsasını müəllif qismində çıxış edən siyasətçilərin niyyətləri təşkil edir.

İnsanların şüurunu manipulyasiya etmək bacarığı “lazımi zamanda tələb olunan simə toxunmaq” qabiliyyətindən asılıdır (3, s. 108), başqa sözlə, nəticə etibarilə, siyasətçinin real auditoriyası üçün aktual olan simvollar aləminə nə dərəcədə nüfuz etməsindən asılıdır. İstənilən təlqin formasında olduğu kimi, siyasi diskursun hədəfi adresatlarda müəyyən niyyətlər və məqsədlər oyatmaq, konkret reaksiyalar nümayiş etdirmək üçün motivasiya yaratmaq, xüsusilə fəallığa çağırmaqdan ibarətdir. İdeoloji oriyentasiya vasitələri leksik, sintaktik, mətn və üslubi səviyyələrdə aşkar edilə bilər. Qeyri-rasional dil-ifadə qavrayışı real gerçəkliyi deyil, dil gerçəkliyini əks etdirir və nəticə etibarilə obraz predmetdən önə keçir. Bu zaman manipulyator rəşional təfəkkürlə deyil, linqvistik təfəkkürlə hərəkət edir və respicient linqvistik tə-

fəkkürlə qavrayır, müxtəlif instinktlər (qəzəb, nifrət, qisas, qorxu və s.) dərkətmənin avtomatik, mexaniki xarakter almasına rəvac verir. Bu cür nisbi dil gerçəkliyi publisistik diskursda transformasiya illüziyalarının formalaşmasına xidmət edir (1, s. 127-128).

Beləliklə, siyasi filologiyanın əsas vəzifəsi siyasi diskursun interpretasiyası zamanı təzahür edən faktorların tədqiqindən ibarətdir. Bu xüsusiyyətlər, xüsusilə siyasi diskursa xas olan və onu digər nitq aktlarından fərqləndirən söz seçimində əks olunan polemikanın yaranmasına səbəb olur. Siyasi nitqin polemik səciyyəsi – özünəməxsus teatrallaşdırılmış aqressiyadan ibarətdir. Polemiklik danışıqda siyasi rəqiblərinə qarşı mövcud mənfi münasibətlərin yaranmasına, digər dəyərlərin (daha təbii və aşkar) qəbul etdirilməsinə hədəflənmişdir. Məhz bu səbəbdən həmfikir olanlar tərəfindən müsbət dəyərləndirilən terminlər digərləri tərəfindən neqativ, bəzən isə bilavasitə təhqir kimi qəbul edilir (məsələn, *kommunizm, фашизм, democracy*). Bu fakt “siyasi diqlossiya”-nı (iki fərqli dilin paralel şəkildə istifadəsini - biri rəsmi təbliğat həyata keçirmək üçündür, digəri isə adi danışmaq dilidir) izah edir (Wierzbicka 1995: 190). Bir dilin daxilində istifadə edilən digər dilə aid terminlər tamamilə zidd qiymətləndirmə səbəbindən istifadədən birdəfəlik çıxır.

Beləliklə, siyasi diskursda implisit və eksplisit təqdim edilmiş interpretasiya aktı zamanı söyləmlərin səciyyəvi xassələrini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- nitq fəaliyyətinin təyin və təsdiq edilməsi;
- suallar şəklində təqdim edilmiş söyləmlər;
- seçilmiş suallara cavablar (verilən diskursun konkret hansı suallara cavab verdiyini, hansıların isə cavabsız qoyduğunu müəyyənləşdirmək);
- məsələnin traktovkası və təsviri;
- cəmiyyət qarşısında duran məsələlərin həllinin inklüziv dil vasitəsi ilə (müsbət mənalı leksik vahidlər vasitəsilə: *bunu, onu etməliyik*), yaxud, mənfi mənalı terminlər vasitəsilə (*bizə bu, o uyğun deyil*) təsviri;
- müəllif tərəfindən təqdim edilən novator ideyaların xülasəsi;
- ümumi gerçəkləri əks etdirən şəxsiz (“*God's truth*”) söyləmlər;
- hakimiyyət nümayəndələrinə ünvanlanmış sorğular və tələblər;
- bu və ya digər məsələnin həllinə çağırışlara vəsilə olmaq və yardım təklifi və s.

Məqalənin aktuallığı. Publisistik üslubun aparıcı qolu olan siyasi diskursun interpretasiyasına interpretasiya edən nəzərində struktur yanaşma mövqeyinin tədqiqi ilk dəfə olaraq məqalədə həyata keçirilir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Interpretasiyanın koqnitiv proses olması, eyni zamanda, nitq və qeyri-nitq fəaliyyətləri zamanı mənanın təşəkkül prosesinin nəticəsi olması göstərilir. İstənilən koqnitiv fəaliyyət prosesinin təhlilində olduğu kimi, siyasi diskursda da interpretasiyanın subyektə, obyektərə, prosedura, məqsədlərə, nəticələrə, materiallara və vasitələrə malik olması aşkar edilir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Aparılmış təhlillərdən əldə olunmuş nəticələrdən siyasi diskurs, natiqlik nitqləri, koqnitiv dilçilik və linqvistik praqmatika kimi elm sahələrinin tədrisi zamanı yardımçı vəsait kimi istifadə edilə bilər.

Ədəbiyyat

1. Alahverdiyeva A.M. Televiziya xəbər diskursunun ekstralingvistik və lingvistik təsviri. Bakı: Mütərcim, 2021, 152 s.
2. Ast F. Grundriss der Philologie. Landshut: Krüll Press, 1808, 591 p.
3. Bayley P. Live oratory in the television age: The language of formal speeches // G. Ragazzini, D.R.B.P. Miller eds. Campaign language: Language, image, myth in the U.S. presidential elections 1984. Bologna: CLUE Bologna, 1985, pp.77-174.
4. Bell V. Negotiation in the workplace: The view from a political linguist // A. Firth ed. The discourse of negotiation: Studies of language in the workplace. Oxford: Pergamon, 1995, pp.41-58.
5. Coseriu E. Lenguaje y política // M. Alvar ed. El lenguaje político. Madrid: Fundación Friedrich Ebert, Instituto de Cooperación Iberoamericana, 1987. pp.9-31.
6. Guilhaumou J. La langue politique et la révolution française: De l'événement à la raison linguistique. Paris: Méridiens-Klincksieck, 1989, 212 p.
7. Hirsch E.D.Jr. Validity in interpretation. New Haven: Yale University Press, 1967, 304 p.
8. Miles L. Preface // C. Schäffner, A.L. Wenden eds. Language and peace. – Aldershot: Dartmouth, 1995, pp.ix-x.
9. Wierzbicka A. Dictionaries and ideologies: Three examples from Eastern Europe // B.B. Kachru, H. Kahane eds. – Tübingen: Niemeyer, 1995., pp.181-195.

A.M. Аллахвердиева

Интерпретация как средство когнитивного анализа в средстве массовой информации

Резюме

В статье рассматривается политический дискурс в СМИ с использованием метода интерпретативного анализа. Выделяются границы политического языка и политического дискурса, дается определение политической филологии. При этом, средства интерпретации характеризуются как объект изучения филологии. Отмечается, что интерпретация является результатом познавательного процесса – смыслообразования в ходе речевой / неречевой деятельности. Расплывчатая семантика политического языка позволяет аудитории умело мыслить – новая перспектива возникает в результате индивидуальной позиции интерпретатора и в итоге использует определенные средства интерпретации. Как и при анализе любого процесса познавательной деятельности, политический дискурс показывает, что интерпретация имеет предмет, объекты, процедуру, цели, результаты, материалы и средства. Наконец, анализ политического дискурса свидетельствует о равной роли и влиянии средств интерпретации языковых и экстралингвистических – когнитивных факторов.

A.M. Allahverdiyeva**Interpretation as the means of cognitive analysis in mass media****Summary**

The article represents political discourse analysis in mass media by using the method of interpretive analysis. Here, the boundaries of political language and political discourse are distinguished, political philology is defined. At the same time, interpretive means are characterized as the object of study of philology. It is noted that interpretation is the result of a cognitive process – the formation of meaning during verbal and non-verbal communication. The inconstant semantics of political language allow the audience to think skillfully – a perspective emerges as a result of the interpreter's individual position who uses certain interpretive means. As in the analysis of any cognitive process, political discourse shows that interpretation has a subject, objects, procedure, goals, results, materials and means. Finally, the analysis of political discourse suggests that as the interpretive means linguistic and extralinguistic – cognitive factors yield equal role and influence.

Redaksiyaya daxil olub: 18.01.2022